

KOHTUJURISTI ETTEPANEK

YVES BOT

esitatud 14. oktoobril 2010¹

1. Käesolevas kohtuasjas peab Euroopa Kohus täpsustama selle õiguskaitse ulatust, mille autoriõigus direktiivi 91/250/EMÜ² kohaselt arvutiprogrammidele tagab.

2. Nejvyšší správní soudi (kõrgeim halduskohus) (Tšehhi Vabariik) küsimused puudutavad konkreetsemalt arvutiprogrammi graafilist kasutajaliidest. See liides on mõeldud – nagu näeme – vastastikuse tegevuse seose loomiseks programmi ja kasutaja vahel. See võimaldab programmi kasutada intuitiivsemalt, käepärasemalt, näiteks nii, et ekraanile kuvatakse ikoonid või sümbolid.

3. Eelotsusetaotluse esitanud kohus tahab seega teada, kas arvutiprogrammi graafiline kasutajaliides kujutab endast selle programmi avaldumisvormi direktiivi 91/250 artikli 1 lõike 2 tähenduses ja kas selle suhtes kohaldatakse niisiis arvutiprogrammidele autoriõigusega ette nähtud kaitset.

4. Lisaks soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas niisuguse kasutajaliidese telleringhäälingus ülekandmine on edastamine üldsusele direktiivi 2001/29/EÜ³ artikli 3 lõike 1 tähenduses.

5. Ma näitan käesolevas ettepanekus ära põhjused, miks ma arvan, et graafiline kasutajaliides ei ole iseenesest arvutiprogrammi avaldumisvorm direktiivi 91/250 artikli 1 lõike 2 tähenduses ning miks ei saa selle suhtes niisiis kohaldada nimetatud direktiiviga tagatud kaitset.

6. Seejärel selgitan, miks ma arvan, et kui graafiline kasutajaliides kujutab endast selle autori loomingut, võib seda kui teost direktiivi 2001/29 artikli 2 punkti a tähenduses kaitseda autoriõigusega.

7. Teen aga Euroopa Kohtule ettepaneku tuvastada, et graafilise kasutajaliidese üle-

1 – Algkeel: prantsuse.

2 – Nõukogu 14. mai 1991. aasta direktiiv 91/250/EMÜ arvutiprogrammide õiguskaitse kohta (EÜT L 122, lk 42; ELT eriväljaanne 17/01, lk 114).

3 – Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiiv 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (EÜT L 167, lk 10; ELT eriväljaanne 17/01, lk 230).

kandmine teleringhäälingus ei kujuta endast seetõttu, et selle käigus ei ole see liides enam teos direktiivi 2001/29 artikli 2 punkti a tähenduses, edastamist üldsusele selle direktiivi artikli 3 lõike 1 tähenduses.

Uruguay voorus (1986–1994), heaks kiidetud Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) asutamislepingu lisas 1 C⁴.

9. TRIPS-lepingu artikli 10 lõige 1 näeb ette, et „[a]rvutiprogramme, kas lähtetekstina või objektkoodi näol, kaitstakse nagu kirjan- dusteoseid vastavalt Berni konventsioonile (1971)“.

I. Õiguslik raamistik

2. Autoriõiguse leping

A. Rahvusvaheline õigus

10. Maailma Intellektuaalse Omandi Organisatsiooni (WIPO) autoriõiguse leping (edaspidi „autoriõiguse leping“), mis sõlmiti Genfis 20. detsembril 1996, kiideti Euroopa Ühenduse nimel heaks nõukogu 16. märtsi 2000. aasta otsusega 2000/278/EÜ⁵.

1. TRIPS-leping

8. Intellektuaalomandi õiguste kaubandus- aspektide leping, mis sisaldub 15. aprillil 1994 Marrakechis alla kirjutatud ja nõukogu 22. detsembri 1994. aasta otsusega 94/800/EÜ, mis käsitleb Euroopa Ühenduse nimel sõlmitavaid tema pädevusse kuuluvaid küsi- musi puudutavaid kokkuleppeid, mis saavu- tati mitmepoolsete kaubanduslääbirääkimiste

11. Autoriõiguse lepingu artiklis 4 on nähtud ette, et „[a]rvutiprogramme kaitstakse kui kirjandusteoseid Berni konventsiooni artikli 2 tähenduses. Sellist kaitset kohaldatakse arvutiprogrammide suhtes nende väljendus- viisist või -vormist olenemata“.

4 – EÜT L 336, lk 1; ELT eriväljaanne 11/21, lk 80; edaspidi „TRIPS-leping“.

5 – EÜT L 89, lk 6; ELT eriväljaanne 11/33, lk 210.

12. Autoriõiguse lepingus ei ole määratletud mõistet „arvutiprogramm”. Ettevalmistava materjalides leppisid allakirjutanud siiski kokku järgmises definitsioonis. Arvutiprogramm on niisuguste käskude jada, mis suudavad siis, kui need kanda arvutile sobivale andmekandjale, panna töötlemisvõimelise arvuti näitama, läbi viima või täitma kindlat funktsiooni, ülesannet või tulemust.⁶

piirduda esmajoones sellega, et liikmesriikidele nähakse ette kohustus pakkuda arvutiprogrammidele autoriõiguse alusel kaitset kui kirjandusteoste, ning seejärel määrata kindlaks, keda ja mida kaitstakse, millistele ainuõigustele võib kaitstud isik toetuda teatava toimingu lubamisel või keelamisel ning kui kaua tuleks kaitset kohaldada.

B. Liidu õigus

15. Direktiivi 91/250 artikkel 1 on sõnastatud järgmiselt:

1. Direktiiv 91/250

13. Direktiiviga 91/250 püütakse ühtlustada liikmesriikide õigusaktid arvutiprogrammide õiguskaitse valdkonnas, kehtestades kaitse minimaalse taseme.⁷

„1. Vastavalt käesoleva direktiivi sätetele kaitsevad liikmesriigid arvutiprogramme autoriõigusega kui kirjandusteoseid Berni kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsiooni tähenduses. Käesoleva direktiivi kohaldamisel hõlmab termin „arvutiprogrammid” nende väljatöötamisele eelnevaid materjale.

14. Nii on selle direktiivi põhjenduses 6 täpsustatud, et arvutiprogrammide õiguskaitset käsitlev ühenduse õiguslik raamistik võib

2. Käesoleva direktiivi kohast kaitset kohaldatakse arvutiprogrammi kõigi avaldumisvormide suhtes. Arvutiprogrammi kõigi elementide, sealhulgas selle liideste aluseks olevad ideed ja põhimõtted ei ole kaitstud autoriõigusega käesoleva direktiivi alusel.

6 – Vt määratlus, mille WIPO on esitanud oma tüüpmeetmetes arvutiprogrammide kaitse kohta WIPO veebisaidil (http://www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/en/wipo_ip_cm_07/wipo_ip_cm_07_www_82573.doc).

7 – Vt selle direktiivi põhjendused 1, 4 ja 5.

3. Arvutiprogramm on kaitstud, kui see on algupärane selles mõttes, et tegemist on autori enda intellektuaalse loomingu. Kaitse kohaldamise otsuse tegemisel ei kohaldata muid kriteeriume.”

19. Selle direktiivi artikli 3 lõikes 1 on sätestatud, et „[l]iikmesriigid näevad ette, et autoritel on ainuõigus lubada või keelata oma teoste edastamist üldsusele kaabel- või kaablita sidevahendite kaudu, sh nende teoste sellisel viisil kättesaadavaks tegemist, et isik pääseb neile ligi enda valitud kohas ja enda valitud ajal”.

2. Direktiiv 2001/29

C. Siseriiklik õigus

16. Direktiiv 2001/29 käsitleb autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste õiguskaitset siseturu piires, rõhutades eelkõige infoühiskonna aspekti.⁸

17. Seda direktiivi kohaldatakse, ilma et see piiraks vastavate olemasolevate, eelkõige arvutiprogrammide õiguskaitset käsitlevate õigusnormide kohaldamist.⁹

20. Direktiiv 91/250 võeti Tšehhi siseriikliku õiguskorda üle 7. aprilli 2000. aasta seadusega nr 121/2000, mis käsitleb autoriõigust ja sellega kaasnevaid õigusi ning mitme eri seaduse muutmist (zákon č. 121/2000 o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů)¹⁰.

18. Direktiivi 2001/29 artikli 2 punkti a kohaselt näevad liikmesriigid ette, et autoritel on oma teoste osas ainuõigus lubada või keelata otsest või kaudset ajutist või alalist reprodutseerimist mis tahes viisil või vormis, osaliselt või täielikult.

21. Selle seaduse § 2 lõike 1 kohaselt on autoriõiguse objektiks kõik kirjandusteosed ja muud autori loodud kunstiteosed, mida antakse alaliselt või ajutiselt edasi ükskõik missuguses objektiivselt tajutavas vormis, sealhulgas elektroonilises vormis, sõltumata nende ulatusest, eesmärgist või tähtsusest.

8 – Vt selle direktiivi artikli 1 lõige 1.

9 – Vt direktiivi 2001/29 artikli 1 lõike 2 punkt a.

10 – *Sbirka zákonů* 121/2000, edaspidi „autoriõiguse seadus”.

22. Selle seaduse § 2 lõikes 2 on märgitud, et ka arvutiprogrammi peetakse teoseks, kui see on algupärane selles mõttes, et tegemist on autori enda intellektuaalse loominguga.
23. Autoriõiguse seaduse § 65 lõike 1 kohaselt kaitstakse arvutiprogrammi, sealhulgas selle väljatöötamist ettevalmistavaid materjale, sõltumata avaldumisevormist, nagu kirjan-dusteost. Selle seaduse § 65 lõikes 2 on täpsus-tatud, et nimetatud seaduse alusel ei kaitsta ideid ja põhimõtteid, millel arvutiprogrammi mis tahes element põhineb, sealhulgas ideid ja põhimõtteid, millel rajaneb selle ühendus teise programmiga.
24. Bezpečnostní softwarová asociace – Svaz softwarové ochrany (tarkvara kaitse ühing, edaspidi „BSA”) palus oma taotlusega, mille saatis 9. aprillil 2001 Ministerstvo kultury-le (kultuuriministeerium) ja mida ta muutis 12. juuni 2001. aasta kirjaga, autoriõiguse seaduse § 98 alusel luba arvutiprogram-mide varaliste autoriõiguste kollektiivseks haldamiseks.
25. Ministerstvo kultury jättis oma 20. juuli 2001. aasta otsusega selle taotluse rahulda-mata. BSA esitas niisiis 6. augustil 2001 selle otsuse peale vaide, mis jäeti samuti 31. ok-toobri 2001. aasta otsusega rahuldamata.
26. BSA esitas 31. oktoobri 2001. aasta otsu-se peale kaebuse Vrchní soud v Prazele (Praha kõrgeim kohus). Nejvyšší správní soud, kelle-le kohtuasi edasi saadeti, tühistas selle otsuse.
27. Ministerstvo kultury tegi seejärel 14. ap-rillil 2004 uue otsuse, millega jättis BSA taot-luse jälle rahuldamata. Viimane esitas selle uue otsuse peale Ministerstvo kulturyle vaide. 22. juuli 2004. aasta otsusega tühistati 14. ap-rilli 2004. aasta otsus.
28. Ministerstvo kultury tegi 27. jaanuaril 2005 lõpuks uue otsuse, millega jättis BSA taotluse veel kord rahuldamata. Ta märkis eelkõige, et autoriõiguse seadusega kaitstakse ainult arvutiprogrammi objekt- ja lähtekoo-di, aga mitte kuidagi graafilist kasutajaliidest. BSA esitas selle otsuse peale Ministerstvo kulturyle vaide. Kuna see vaie jäeti 6. juu-ni 2005. aasta otsusega rahuldamata, esitas BSA kaebuse Městský soud v Prazele (Praha piirkondlik kohus), kes kinnitas Ministerstvo

II. Asjaolud ja vaidlus põhikohtuasjas

kultury seisukohta. BSA esitas Městský soud v Praze otsuse peale apellatsioonkaebuse Nejvyšší správni soudile.

direktiivi 2001/29 [...] artikli 3 lõike 1 tähenduses?”

III. Eelotsuse küsimused

29. Kaheldes, kuidas liidu õigusnorme tuleb tõlgendada, otsustas Nejvyšší správni soud menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas [...] direktiivi 91/250 [...] artikli 1 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et arvuti-programmi kui selle direktiivi tähenduses teose autoriõiguse kaitse teostamisel hõlmab väljend „arvutiprogrammi kõik avaldumisvormid” ka arvutiprogrammi graafilist kasutajaliidest või selle osa?

2. Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav, kas siis teleringhäälingus ülekandmine, mille kaudu võimaldatakse üldsusel meeltega tajuda arvutiprogrammi graafilist kasutajaliidest või selle osa, omamata muidugi võimalust selle programmi tööd aktiivselt juhtida, kujutab endast autoriõigusega kaitstud teose või selle osa üldsusele edastamist [...]

IV. Õiguslik analüüs

A. Euroopa Kohtu pädevus

30. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib selles, et võidakse väita, et Euroopa Kohus ei ole pädev tema esitatud küsimustele vastama.

31. Nimelt leidsid põhikohtuasja faktilised asjaolud aset enne kuupäeva, mil Tšehhi Vabariik ühines Euroopa Liiduga.

32. Väljakujunenud praktika kohaselt on Euroopa Kohus pädev direktiivi tõlgendama vaid seoses selle kohaldamisega uues liikmesriigis alates viimase ühinemisest Euroopa Liiduga.¹¹

¹¹ – Vt eelkõige 10. jaanuari 2006. aasta otsus kohtuasjas C-302/04: Ynos (EKL 2006, lk I-371, punkt 36 ja seal viidatud kohtupraktika).

33. Siiski märkis Euroopa Kohus 14. juuni 2007. aasta otsuses Telefónica O2 Czech Republic¹², et põhikohtuasjas vaidlustatud otsus on liikmesriigi liiduga ühinemise kuupäevast hilisem, sellega reguleeritakse tulevikus tekkivat, mitte minevikus esinenud olukorda ja siseriiklik kohus pöördus Euroopa Kohtu poole põhikohtuasjas kohaldatava liidu õiguse küsimuses. Seejärel märkis ta, et kuna eelotsuse küsimused käsitlevad liidu õiguse tõlgendamist, langetab Euroopa Kohus otsuse, ilma et tal oleks vaja põhimõtteliselt uurida asjaolusid, mille alusel siseriiklik kohus on otsustanud esitada talle eelotsuse küsimused ja mille suhtes nad soovivad kohaldada liidu õigust, mille tõlgendamist nad on taotlenud.¹³

34. Kohtuasjas, milles see otsus tehti, leidsid vaidluse faktilised asjaolud küll aset enne Tšehhi Vabariigi ühinemist liiduga, kuid põhikohtuasjas vaidlustatud otsus tehti pärast ühinemist.¹⁴ Euroopa Kohus leidis seega, et ta on pädev tegema otsust eelotsusetaotluse esitanud kohtu eelotsuse küsimuste kohta.

35. Käesolevas kohtuasjas on meil tegemist samasuguse juhtumiga. Me nägime, et Ministerstvo kultury tegi oma esimese otsuse 20. juulil 2001, st enne kuupäeva, mil Tšehhi Vabariik ühines liiduga. Pärast seda, kui BSA

oli esitanud mitu kaebust, mille Ministerstvo kultury jättis rahuldamata, tegi viimane 27. jaanuaril 2005 uue otsuse, millega jättis BSA taotluse veel kord rahuldamata.

36. Kui BSA oli selle uue otsuse Ministerstvo kultury edutult vaidlustanud, pöördus ta Městský soud v Praze poole, et viimane selle tühistaks.

37. See kohus kinnitas Ministerstvo kultury väidet ja BSA esitas niisiis apellatsioonkaebuse Nejvyšší správní soudile.

38. Põhikohtuasjas on vaidluse alus seega otsus, mis tehti pärast Tšehhi Vabariigi liiduga ühinemise kuupäeva, st 27. jaanuari 2005. aasta otsus.

39. Lisaks reguleeritakse selle otsusega tulevikus tekkivat olukorda, sest küsimus on arvutiprogrammide autoriõiguste BSA-poolse kollektiivses haldamises ning eelotsuse küsimused käsitlevad liidu õigusnormide tõlgendamist.

40. Kõige selle põhjal olen niisiis arvamusel, et Euroopa Kohus on pädev vastama eelotsusetaotluse esitanud kohtu eelotsuse küsimustele.

12 – C-64/06 (EKL 2007, lk I-4887).

13 – Punktid 21 ja 22 ning seal viidatud kohtupraktika.

14 – Punktid 19 ja 20.

B. *Esimene eelotsuse küsimus*

tagatud kaitset. Seejärel selgitan, miks võib seda liidest minu meelest kaitsta autoriõiguse üldnormidega.

41. Oma esimeses küsimuses soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas graafiline kasutajaliides on arvutiprogrammi avaldumisevorm direktiivi 91/2005 artikli 1 lõike 2 tähenduses ja kas seda kaitstakse arvutiprogrammide autoriõigusega.

1. Mõiste „arvutiprogramm”

42. Raskus, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus käesolevas kohtuasjas kohtas, seisneb selles, et nimetatud direktiivis ei ole mõistet „arvutiprogramm” määratletud. Küsimus, mille eelotsusetaotluse esitanud kohus esitas, tõstatab tegelikult küsimuse, missugune on selle direktiiviga tagatud kaitse ese ja ulatus.

45. Direktiivi 91/250 artikli 1 lõikes 1 on märgitud, et arvutiprogramme kaitstakse autoriõigusega kui kirjandusteoseid. Selles direktiivis ei ole toodud mõiste „arvutiprogramm” mingit määratlust ning on piirdunud märkusega, et see mõiste hõlmab ka väljatöötamisele eelnevaid materjale.¹⁵

43. Sellele küsimusele vastamiseks on vaja teha kõigepealt kindlaks, mida see mõiste direktiivis 91/250 hõlmab, et seejärel saaks välja selgitada, kas graafiline kasutajaliides on selle mõiste avaldumisevorm.

46. Määratluse puudumine on liidu seadusandja selgelt väljendatud tahte tulemus. Euroopa Ühenduste Komisjon täpsustab oma direktiivi ettepanekus,¹⁶ et „ekspertid väitsid, et programmi kui niisuguse igasugune määratlus direktiivis aegub paratamatult, kui

44. Olles analüüsinud mõistet „arvutiprogramm”, toon ära põhjused, miks ma arvan, et graafiline kasutajaliides ei ole arvutiprogrammi avaldumisevorm direktiivi 91/250 artikli 1 lõike 2 tähenduses ning seega ei saa selle suhtes kohaldada nimetatud direktiiviga

15 – Selle direktiivi põhjenduses 7 on märgitud, et „käesoleva direktiivi kohaldamisel hõlmab termin „arvutiprogramm” kõiki programme olenemata nende vormist, sealhulgas tarkvaras sisalduvaid programme; nimetatud termin hõlmab ka arvutiprogrammi väljatöötamisele eelnevat projekteerimist tingimusel, et ettevalmistav töö on oma olemuselt selline, et selle tulemuseks võib hilisemas etapis olla arvutiprogramm”.

16 – Ettepanek võtta vastu nõukogu direktiiv arvutiprogrammide õiguskaitses kohta (EÜT 1989, C 91, lk 4; edaspidi „direktiivi ettepanek”).

tehnoloogia areng muudab nende programmide laadi, mida me praegu tunneme” [mitteametlik tõlge].¹⁷

47. Kuigi liidu seadusandja keeldub piiramast mõistet „arvutiprogramm” määratlusega, mis võib kiiresti aeguda, jagab komisjon meile selles direktiivi ettepanekus siiski kasulikku teavet. Näiteks on märgitud, et see mõiste tähistab tervet rida juhiseid, mille eesmärk on panna infotötlussüsteemi, mida nimetatakse arvutiks, täitma funktsioone.¹⁸ Komisjon nendib ka, et tehnika arengu praegusel tasemel tähistab termin „programm” niisuguste juhiste kogumi väljendust ükskõik missuguses vormis või keeles või ükskõik missuguse märgistuse või koodi abil, mille eesmärk on võimaldada arvutil täita konkreetset ülesannet või funktsiooni.¹⁹

48. Komisjon lisab, et see termin peab hõlmama kõiki programmivorme, mida inimene tajub või mida masin saab kasutada ning mille

põhjal loodi või saab luua programmi, mis võimaldab masinal oma funktsiooni täita.²⁰

49. Tegelikult käsitleb komisjon siin sõnalisi elemente, mis on arvutiprogrammi aluseks, st lähte- ja objektkoodi. Arvutiprogrammi alus on programmeerija koostatav lähtekood. See sõnaline kood on arusaadav inimhäälestusele. Masinale see siiski täidetav ei ole. Selleks et see muutuks masinale täidetavaks, tuleb see kompileerida, st tõlkida masina keelde kahendsüsteemis, milleks kõige sagedamini on numbrid 0 ja 1. Seda nimetataksegi objektkoodiks.

50. Nende koodide abil kirjutatakse seega arvutiprogramm kõigepealt inimhäälestusele ja seejärel masinale mõistetavas vormis. Need väljendavad programmeerija mõtet ja seega ei ole mingit kahtlust, et neid kaitstakse autoriõigusega, mis on tagatud direktiiviga 91/250.

51. Pealegi kinnitab seda tõdemust TRIPS-lepingu artikli 10 lõike 1 sõnastus, milles on nähtud ette, et arvutiprogramme, kas lähtetekstina või objektkoodi näol, kaitstakse nagu kirjandusteoseid vastavalt Berni konventsioonile.

17 – Vt artikli 1 lõike 1 esimene lõik direktiivi ettepaneku teises osas „Erisätted”.

18 – Vt punkt 1.1 direktiivi ettepaneku esimeses osas „Üldsätted”. Vt ka 6. joonealune märkus.

19 – Vt artikli 1 lõike 1 teine lõik direktiivi ettepaneku teises osas.

20 – Vt artikli 1 lõike 1 kolmas lõik direktiivi ettepaneku teises osas.

52. Nüüd kerkib küsimus, kas graafiline kasutajaliides, mis on arvutiprogrammi tulemus ekraanil, kujutab endast selle programmi avaldumisvormi ja kas selle suhtes võib seega kohaldada direktiiviga 91/250 tagatud kaitset.

loogilised liidesed ehk tarkvarad. Füüsilised liidesed koosnevad eelkõige sellisest riistvarast nagu arvutikuvar, klaviatuur või hiir.

2. Mõiste „arvutiprogrammi kõik avaldumisvormid”

55. Loogiliste liideste hulka kuuluvad ühendusliidesed, mis on tarkvarasised ja teevad võimalikuks dialoogi arvutisüsteemi teiste elementidega, ning tegevusliidesed, mille hulka kuulub ka graafiline kasutajaliides.

53. Direktiivi 91/250 põhjenduses 10 on märgitud, et arvutiprogramm peab suhtlema ja tegema tööd koos muude arvutisüsteemi osadega ja kasutajatega. See eeldab loogilist ja vajaduse korral ka füüsilist vastastikust sidumist ja interaktsiooni, et tarkvara ja riistvara kõik osad funktsioneeriks ülejäänud tarkvara ja riistvaraga ning toimiksid kasutajate käes selliselt, nagu see on kavandatud. Seejärel on täpsustatud, et programmi osi, mis võimaldavad sellist vastastikust sidumist ja suhtlust tarkvara ja riistvara elementide vahel, nimetatakse tavaliselt „liidesteks”.²¹

56. Graafiline kasutajaliides, millele üldiselt viidatakse nimetusega „look and feel”, teeb võimalikuks programmi ja kasutaja suhtlemise. Selleks on näiteks kuvaril nähtavad ikoonid ja sümbolid, aknad või ka rippmenüü. See teeb võimalikuks programmi ja kasutaja interaktsiooni. See interaktsioon võib seisneda lihtsalt teabelevitamises, kuid see võib ka võimaldada kasutajal anda arvutiprogrammile juhiseid käskude abil. Nii on näiteks failiga, mis hiirega märgistatakse ja prügikasti lohistatakse, või tekstitöötlusprogrammi käskudega „kopeeri” ja „kleebi”.

54. Informaatika valdkonnas on liidesel seega erinevaid vorme, mida võib rühmitada kahte kategooriasse, st füüsilised liidesed ja

57. Järgnevalt toodud põhjustel ei arva ma, et graafiline kasutajaliides oleks arvutiprogrammi avaldumisvorm ja et selle

21 – Vt selle direktiivi põhjendus 11.

suhtes saaks kohaldada arvutiprogrammide õiguskaitset.

liidu seadusandja tahtis direktiivi 91/250 artikli 1 lõikele 2 anda.

58. Eesmärk, mida püütakse direktiiviga 91/250 saavutada, on kaitsta arvutiprogramme igasuguse reprodutseerimise eest, milleks õiguse omanik ei ole luba andnud.²²

62. Seepärast muide kaitstaksegi arvutiprogrammi suhtes kohaldatava autoriõigusega ka väljatöötamisele eelnevaid materjale, kui need võimaldavad lõpuks niisuguse programmi luua.²³

59. Minu arvates seisneb arvutiprogrammi suhtes kohaldatava autoriõiguse eripära selles, et vastupidi selle õigusega kaitstud teistele teostele, mis on suunatud otse inimmeeltele, on arvutiprogrammil praktiline eesmärk ja seda kaitstakse seega kui praktilist lahendust.

63. Nende materjalide hulka võivad kuuluda näiteks struktuur või ülesehitus, mille programmeerija on välja töötanud ja mida saab teisendada ümber lähte- ja objektkoodi, võimaldades nii masinal arvutiprogrammi täita.²⁴ Seda programmeerija väljatöötatud ülesehitust võib võrrelda filmistsenaariumiga.

60. Me nägime käesoleva ettepaneku punktis 47, et arvutiprogramm tähistab teatava hulga juhiste väljendust, mis peavad võimaldama arvutil täita mingit konkreetset ülesannet või funktsiooni.

64. Ma arvan seega, et mõiste „arvutiprogrammi kõik avaldumisvormid” tähistab avaldumisvorme, mis kasutatavatena võimaldavad arvutiprogrammil täita ülesannet, milleks see on loodud.

61. Ma arvan seega, et ükskõik milline on arvutiprogrammi avaldumisvorm, tuleb seda vormi kaitsta siis, kui reprodutseerimine toob kaasa arvutiprogrammi enda reprodutseerimise, võimaldades nii arvutil oma funktsiooni täita. See ongi minu meelest mõte, mille

23 – Vt selle direktiivi põhjendus 7 ja punkt 1.1 direktiivi ettepaneku esimeses osas.

24 – Tarkvara väljatöötamise lühikese ülevaate osas vt Caron, C., *Droits d'auteur et droits voisins*, 2. tr, Paris, Litec, 2009, lk 134 ja 135, ning Strowel, A. ja Derclaye, E., *Droit d'auteur et numérique: logiciels, bases de données, multimédia: droit belge, européen et comparé*, Bruxelles, Bruylant, 2001, lk 181 ja 182.

22 – Vt selle direktiivi põhjendused 1 ja 2.

65. Lihtsalt graafiline kasutajaliides seda tulemust aga tagada ei suuda, sest selle reprodutseerimisega ei reprodutseerita arvutiprogrammi ennast. On muide võimalik, et erinevate lähte- ja objektcodeidega arvutiprogrammidel on sama liides. Järelikult ei levita graafiline kasutajaliides arvutiprogrammi. See on mõeldud ainult selleks, et muuta programmi kasutamine kergemaks ja käepärasemaks.

66. Graafiline kasutajaliides ei ole seega minu arvates arvutiprogrammi avaldumisvorm direktiivi 91/250 artikli 1 lõike 2 tähenduses.

67. Kui nõustuda vastupidisega, võib tulemuseks olla see, et arvutiprogrammile ning seega selle lähte- ja objektcodeidele tagatakse kaitse üksnes selle alusel, et graafiline kasutajaliides reprodutseeriti, ning isegi ei kontrollita, kas selle moodustavad koodid on algupärased, mis läheks ilmselgelt vastuollu selle direktiivi artikli 1 lõikega 3, milles on nähtud ette, et „[a]rvutiprogramm on kaitstud, kui see on algupärane selles mõttes, et tegemist on autori enda intellektuaalse loominguaga”.

68. Nendel põhjustel olen arvamusel, et graafiline kasutajaliides ei ole arvutiprogrammi avaldumisvorm nimetatud direktiivi artikli 1 lõike 2 tähenduses ja seega ei saa selle suhtes kohaldada kaitset, mis on tagatud direktiiviga 91/250.

69. Sellegipoolest ei arva ma, et niisugust liidest ei saa kunagi kaitsta.

3. Graafilise kasutajaliidese kaitsmine autoriõiguse üldnormidega

70. Kuigi graafilist kasutajaliidest ei saa pida arvutiprogrammi avaldumisvormiks ega seega sellena kaitsta, leian, et seda saab siiski kaitsta autoriõigusega, mida kohaldatakse direktiivi 2001/29 artikli 2 punkti a alusel kõikide kirjandus- ja kunstiteoste suhtes.

71. 16. juuli 2009. aasta kohtuotsuses Info-pan International²⁵ välja arendatud kohtupraktika kohaselt kohaldatakse autoriõigust objekti suhtes siis, kui see on algupärane, st autori enda intellektuaalne loomingu.²⁶

72. Minu meelest ei ole mingit kahtlust, et graafiline kasutajaliides võib olla intellektuaalne loomingu.

25 – C-5/08 (EKL 2009, lk I-6569).

26 – Punkt 37.

73. Sellise liidese loomiseks peab selle autor tegema märkimisväärse intellektuaalse pingutuse, nagu see on ka raamatu või muusikapartituuri puhul. Graafilise kasutajaliidese taga on nimelt programmeerija välja arenatud keerukas struktuur.²⁷ Programmeerija kasutab programmeerimiskeelt, mis teataval viisil struktureerituna võimaldab luua erilise käsunupu, näiteks „kopeeri-kleebi” või ka tegevuse, näiteks hiire topeltklõps kaustal selle avamiseks või klikkamine ikoonil avatud akna vähendamiseks.

74. Kuigi graafilise kasutajaliidese loomiseks on tarvis teha intellektuaalne pingutus, on direktiivi 2001/29 artikli 2 punkti a kohaselt siiski veel vaja, et see oleks – kui kasutada Euroopa Kohtu väljendit – algupärane objekt ehk autori enda intellektuaalne looming.²⁸

75. Raskus graafilise kasutajaliidese algupära kindlakstegemisel seisneb selles, et enamik selle elemente on funktsionaalsed, sest nende eesmärk on hõlbustada arvutiprogrammi kasutamist. Seepärast saab nende elementide avaldumise viis olla ainult piiratud, sest – nagu komisjon oma kirjalikes märkustes

tähendas²⁹ – avaldumisvormi dikteerib tehniline funktsioon, mida need elemendid täidavad. Nii on see näiteks hiirekursoriga, mis kuvaril liigub ja mis suunatakse käsunupule, et anda käsk, või ka rippmenüüga, mis ilmub, kui on avatud tekstifail.

76. Niisugustel juhtudel näib mulle, et algupära kriteerium ei ole täidetud, sest idee elluviimise erinevaid viise on nii vähe, et idee ja avaldumisvorm lähevad segi. Kui selline võimalus oleks olemas, oleks tagajärg see, et teatavatele äriühingutele arvutiprogrammide turul antakse monopol, pidurdades nii oluliselt loomingut ja uuendusi sellel turul, mis oleks vastuolus direktiivi 2001/29 eesmärgiga.³⁰

77. Seepärast arvan, et siseriiklik kohus peab oma hindamise käigus, mida tehakse igal konkreetsel juhul eraldi, kontrollima, kas graafiline kasutajaliidese on selle autori valikute, tema loodavate kombinatsioonide ja esituse poolest selle autori intellektuaalse loomingu väljendus, jättes sellest hindamisest välja elemendid, mille avaldumisvormi dikteerib nende tehniline funktsioon.

27 – Graafilise kasutajaliidese loomise näitena vt veebisait <http://s.sudre.free.fr/Stuff/Interface.html>.

28 – Vt eespool viidatud kohtuotsus Infopaq International, punkt 37.

29 – Vt punktid 36 ja 37.

30 – Vt selle direktiivi põhjendused 2 ja 4.

78. Kõikidest esitatud põhjendustest lähtudes arvan, et graafiline kasutajaliides ei ole arvutiprogrammi avaldumisvorm direktiivi 91/250 artikli 1 lõike 2 tähenduses ja et seega ei saa selle suhtes kohaldada nimetatud direktiiviga tagatud kaitset. Seevastu kui graafiline kasutajaliides on selle autori intellektuaalne looming, kaitstakse seda autoriõigusega nagu teost direktiivi 2001/29 artikli 2 punkti a tähenduses.

81. Eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb, kas sellist liidest saab edastada üldsusele direktiivi 2001/29 artikli 3 lõike 1 tähenduses, sest see liides esitatakse teleekraanil passiivselt, ilma et televaatajad saaksid seda kasutada või isegi pääseda ligi arvutile või muule varustusele, mida see võimaldab juhtida.

82. Minu arvates ei ole graafilise kasutajaliidese pelk ülekandmine teleringhäälingus teose edastamine direktiivi 2001/29 artikli 2 punkti a ja artikli 3 lõike 1 tähenduses.

C. Teine eelotsuse küsimus

79. Oma teises küsimuses tahab eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas graafilise kasutajaliidese ülekandmine teleringhäälingus on teose edastamine üldsusele direktiivi 2001/29 artikli 3 lõike 1 tähenduses.

83. Me nägime käesoleva ettepaneku punktis 56, et graafiline kasutajaliides peab tegeva võimalikuks arvutiprogrammi ja kasutaja interaktsiooni. Niisuguse liidese eesmärk on tagada, et selle programmi kasutamine muutuks kasutajale lihtsamaks.

80. Kohtuistungil, mis toimus 2. septembril 2010, töid pooled mõne näite graafilise kasutajaliidese teleekraanil ülekandmisest. Tegemist võib olla eelkõige sellega, kui valimisi käsitleva saate ülekandmise ajal kuvatakse ekraanile tabel, milles on toodud nende valimiste tulemused.

84. Graafiline kasutajaliides eristub teistest autoriõiguse üldnormidega kaitstud teostest seega oma erilise laadi poolest. Selle alapära seisneb selle esituses, selle kasutajaga suhtlemise viisis, näiteks võimaluses aktiveerida käske või avada aknaid.

85. Kui see liides esitatakse teleekraanil, kaotab see aga oma algupära seetõttu, et selle peamine koostisosa, st interaktsioon kasutajaga on muudetud võimatuks.

punkti a tähenduses. See, mida ringhäälinguasutus teleekraanidel esitab ja üldsusele edastab, ei ole niisiis enam teos.

86. Olles jäetud ilma oma peamisest koostisosast, mis seda iseloomustab, ei vasta graafiline kasutajaliides niisiis enam mõiste „teos” määratlusele direktiivi 2001/29 artikli 2

87. Nendel põhjustel olen arvamusel, et graafilise kasutajaliidese ülekandmine raadioringhäälingus ei ole seetõttu, et see liides ei ole selle ülekandmise käigus enam teos direktiivi 2001/29 artikli 2 punkti a tähenduses, teose edastamine üldsusele selle direktiivi artikli 3 lõike 1 tähenduses.

V. Ettepanek

88. Esitatud põhjendustest lähtudes teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Nejvyšší správní soudile järgmiselt:

1. Graafiline kasutajaliides ei ole arvutiprogrammi avaldumisevorm nõukogu 14. mai 1991. aasta direktiivi 91/250/EMÜ arvutiprogrammide õiguskaitse kohta artikli 1 lõike 2 tähenduses ja seega ei saa selle suhtes kohaldada nimetatud direktiiviga tagatud kaitset.

2. Kui graafiline kasutajaliides on selle autori intellektuaalne looming, kaitstakse seda autoriõigusega nagu teost Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiivi 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas artikli 2 punkti a tähenduses.

3. Graafilise kasutajaliidese ülekandmine raadioringhäälingus ei ole seetõttu, et see liides ei ole selle ülekandmise käigus enam teos direktiivi 2001/29 artikli 2 punkti a tähenduses, teose edastamine üldsusele selle direktiivi artikli 3 lõike 1 tähenduses.